

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Quando iuramentum promissorium liberè factum obliget, quando non.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

mil. 15. in Genesim, & Homil. 9. in Acta. Basilii in illud Psal. 14. *Qui iurat proximo suo, & non decipit.*

Respons. Respondeo, Patres loquuntur de iuramento per Deum passim adhibendo absque necessitate; hoc enim illis causa maioris mali vitandi permiffum fuit, ne videlicet more ethnicorum iurarent per creaturas & idola: Dominus autem hanc permissionem sustulit. itaque veritas Evangelica non recipit iuramentum; intellige, absque necessitate, quo modo in vfu erat apud Iudæos. non enim in omni euentu volunt esse illicitum iuramentum, præsertim per Deum, vt ex Hieronymo & Basilio patet, sed solum quando res sine iuramento potest expediri. Chrysostomus maximè insectatur iurandum per Deum, sed id facit vt in contrarium nitendo, consuetudinem prauam iurandi in populo reprimat.

16 *Obiect. 3.* Obicitur Tertio, Cap. 9. Clericum, 22. qu. 1. Concilium Carthaginense 4. decernit, *Clericum per creaturas iurantem esse acerrime oburgandum, & si persistit in vitio, excommunicandum.* Hieronymus etiam loco citato aperte docet, *Iudæos iurantes per creaturas, honore & obsequio diuino illas veneratos fuisse.* & Innocentius III. in c. Etsi Christus, de iurur. dicit, *Dominus prohibuisse iuramentum non per Creatorem, sed per creaturas, ne per tale iuramentum transferretur ad creaturas honorificentia Creatoris.*

Respons. Respondeo, Cap. illud Clericum, loqui de iurante per creaturas more ethnico, tamquam Deos quosdam; (vt per Iouem, per Mineram, per Solem.) quamuis enim non credantur dii, tamen turpe est Christiano & scandalosum sic iurare; quia externo actu videtur illis deferti cultus diuinus; & periculum est ne sensim putetur aliquid diuinum illis inesse. simili modo videtur intelligendum cap. Etsi Christus.

Quod si Iudæi hoc modo per creaturas iurauerunt, id factum more ethnico & ex praua intelligentia, hinc tamen non sequitur, quin bene fieri possit à rectè intelligente.

Obiect. 4. Obicitur Quarto, Iuramentum est cultus quidam Dei: atqui non licet cultum diuinum ordinare ad res humanas; ergo non licet vti iuramento ad contractus. Omiffa solutione Caietani,

Resp. Respondeo Primo, Iuramentum esse cultum diuinum, non absolutè, sed in certo negotio, quando aliter fidem facere non possumus. sicut enim in aliis angustiis ad diuinam opem confugere possumus, ita in hac; idque Deo est honorificum. Secundo, Possumus vti re diuina ad finem humanum, quando alia ratio non suppetit, & illa res non æstimatur ex solo humano commodo. Sic ad sanitatem consequendam vtimur aliquando Sacramentis, reliquiis Sanctorum, votis, &c. & Deus ad hominum salutem vsus est incarnationis mysterio.

Ex his satis constat, iuramentum esse licitum, etiam ad humanos contractus.

17 *Tres comites iuramenti.* Vt tamen in vfu non peccetur, requiruntur tres comites, vt docet D. Thomas art. 3. & ceteri Doctores, videlicet, *veritas, iustitia, & iudicium*, quæ insinuantur Ieremiæ 4. *Iurabis, vnius Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia.* quali dicat, non iurabis tunc amplius per idola, sed per Deum verum, idque super re vera, & iusta, & cum debita discretionè & reuerentia.

Si veritas desit, vel putetur deesse, vel dubia sit

iuranti, est peccatum mortiferum. Debet enim esse moraliter certum id ad quod Deum in testem vocamus; alioquin exponimus nos periculo faciendi enim testem falsi. Fieri tamen potest vt sit peccatum veniale; vt si iures ex aliqua negligentia cognoscendæ veritatis, non tamen graui. Ita Silueiter v. Periurium, qu. 1.

Si iustitia desit, id est, si res non sit licita, erit peccatum mortale, vel veniale, pro grauitate materiae, vt infra num. 18. dicitur.

Si iudicium, vt si super re leui, vel quæ maius bonum impediatur, ferè non erit pluraquam veniale. ita communiter Doctores.

DUBITATIO IV.

Quando iuramentum promissorium liberè factum obliget, quando non.

18 **N**Otandum est, Id quod promittitur, vel est bonum exequi, vel est malum, vel indifferens. Item vel promittitur sub aliqua conditione, vel sub nulla.

Dico Primo; Si executio eius quod est promissum, est peccatum, iuramentum promissioni adiectum non obligat, intulit enim contraditionem, obligari quæpiam ad peccatum: tali iuramento dicitur deesse iustitia.

Petes, Quale peccatum est, si iures te facturum aliquid, quod scis esse peccatum?

Iurans id, quod scis esse peccatum. Respondeo, Si desit animus exequendi, erit periurium, defectu veritatis primario requisitæ; ac proinde erit peccatum mortale. Si autem adsit animus, iam ratione illius affectus, quem includit, erit peccatum mortale vel veniale pro grauitate operis exequendi.

An autem per se, quatenus est testificatio Dei super re illicita faciendâ, habeat distinctam malitiam, dubitari potest. Multi Doctores sentiunt, si opus quod te iuras facturum, sit peccatum mortale, iuramentum quoque mortale futurum; si opus sit veniale, iuramentum fore veniale. Ita Sorus lib. 8. q. 1. art. 3. Caietan. art. 7. Anton. p. 2. tit. 10. cap. 4. §. 1. & alij. Sed hæc sententia difficultatem habet: vel enim Deum adducis solum vt testem propositi tui, & operis futuri; & sic non videtur referre vtrum opus sit peccatum mortale an veniale: vel vt approbatorem & sponforem; & sic vtroque videtur esse peccatum mortale. nam facere Deum approbatorem peccati venialis, est blasphemia. Deinde Deus non adducitur in iuramento vt approbator aut sponfor, sed solum vt testis: qui enim aliquem testatur, non agit vt ille approbet vel spondeat, sed solum vt veritatem latentem aperiat, & vt idem dicat quod ipse dicit: ergo si veritas subsit, non videtur in ratione iuramenti esse peccatum mortale.

Dices, In eo est magna irreuerentia, quod auctoritate diuina se velit firmare in malo proposito, quasi Deo placeret, & ipse vellet illud fieri.

Obiectio. Respondeo, Non apprehendit opus tamquam Deo placens, nec cupit vt Deus illud approbet; sed concipit confusè, esse immutabile, quod iuramento confirmatum fuerit, & sic adhibet illud, vt suum malum propositum immutabile reddat: quia in re est quidem magna inordinatio, tamen non videtur mortifera.

Verum

Verum cum contraria sententia ferè sit communis, ab ea non est recedendum. Itaque si id, quod iuramento quis proponit facere, sit peccatum mortale, ipsum quoque iuramentum ex parte sua malitiam mortalem habebit; nisi forè inaduerterentia excuset.

19 Dico Secundò, Pari ratione non obligat, quando promissio, cui additur, tribuit licentiam peccandi, aut est contra legem, aut contra publicam utilitatem. Vide supra cap. 17. dubit. 7. numer. 54. ubi allata sunt exempla, & ratio singulorum explicata.

Promittens latroni non denuntiatio.
Ex quibus sequitur, Eum, qui promissit latroni, se illum non denunciaturum iudici; si agitur de delictis committendis, non teneri: quia daretur licentia peccandi. Si autem de commissis, vel ille est status rerum vt denunciatio sit præcepti, & tunc cessat obligatio iuramenti; quia non obligat contra præceptum Superioris: vel solum est consilij, & tunc non videris posse denunciare, nisi relaxetur vinculum iuramenti. quia cum sit in fauorem alterius, & possit sine peccato seruari, videtur obligare donec relaxetur. Nisi forè agatur de denuntiatione Evangelica necessaria ad emendationem. Vide Panormitan. in cap. Quemadmodum. 25. de iureiur. num. 7. & 14. Si tamen iuramentum de non accusando vel denunciando criminaliter ob crimen commissum esset metu extortum, probabile est non obligare, vt infra n. 26. dicitur.

20 *Indifferens, & minus bonum.*
Dico Tertio, Si quis iuret aliquid se facturum quod est indifferens vel quod non fieri est melius; non obligatur, nisi forè sit factum in fauorem alterius. Colligitur ex D. Thoma art. 7. Caietano ibidem, & in Summa v. Periurium. Nauarro cap. 12. n. 12. Soto l. 7. q. 1. art. 3. circa 2. conclus. vbi dicit esse in hoc eandem rationem voti, & iuramenti.

Probatur, Quia quando iuramentum non est in fauorem alterius, solum potest obligare per modum voti, cum solum Deum respiciat: atqui votum de re tali non obligat; ergo nec iuramentum. Secundò, Quando iuramentum factum est in fauorem alterius, non obligat ipso nolente, vel condonante debitum: ergo si factum sit in proprium fauorem, non obligabit, si is, qui fecit, mutet propositum, & nolit impleri. Exempla sunt, Si iures te hodie non ambulaturum, non egressurum domo; vel contrarium huius, nullo sine honesto, sed vel ex indignatione, vel ob aliquod commodum aut incommodum naturæ. Item si iures te initurum matrimonium absque vlla promissione alteri facta, non daturum eleemiosynam, non mutuaturum, &c.

21 *Obiectio.*
Dices, Teneris facere ne Deum adduxeris in testem falsi: si enim non facis quod iurasti, falsum erit, Deum que falsi testem feceris.

Resp. Non iuratur tunc falsum.
Respondeo, Non fore falsum; quia huiusmodi iuramenta habent tacitam conditionem, Nisi mutauero, Nisi aliter visum fuerit. cum enim nullius intersit ea impleri, præterquam iurantis; iure suo cedere potest, & sibi ipse condonare.

Dixi, Nisi factum sit in fauorem alterius: tunc enim obligat, etiam si sit de re indifferenti, nisi ille remittat; quia in promissione facta homini, spectatur quid gratius sit homini, non quid in se melius. Secus in promissione facta Deo, cui semper magis placet quod est melius.

Dico quarto, Quando promissio vel propositum de re bona habet tacitam aliquam conditionem, vel restrictionem, siue ex mente loquentis, siue ex dispositione Iuris, vel recepta consuetudine; iuramentum illi appositum censetur eandem conditionem habere: est communis DD. de qua vide Couarruiam in cap. Quamuis pactum. p. 2. §. 4. in principio. Probatur, quia iuramentum sequitur naturam actus super quem cadit; accessorium enim sequitur naturam principalis; vt habet regula Iuris 42. in Sexto. Itaque si actus habet tacitam conditionem, etiam iuramentum habere censetur.

Confirmatur, quia iuramentum non additur promissio, propositum vel contractus aliter accipitur quam per se accipi solet, sed vt eo modo intellecta, quo solent intelligi, non possint reuocari. Itaque non tollit nec excludit solitas conditiones. Exempla sunt: Iurasti Petro seruare promissa, subintelligitur tacite, nisi ipse quæ tibi promissit non seruet. Facta pace cum inimico, iurasti te illi non nociturum; nimirum ex causa præterita, siue, Nisi ipse causam nouis inimicitijs dederit, aut nisi ob flagitia proseribi contigerit, &c. Iurasti puellæ te illam ducturum, scilicet, Nisi ipsa fornicetur, vel in morbum incurabilem, paupertatem, infamiam, &c. incidat, vel nisi ipse Religionem ingressus fueris. Iurasti seruare secretum, scilicet, Nisi vergat in damnum alterius. Iurasti te castigaturum filium vel famulum, scilicet, Nisi forè inde nasceretur malus incommodum, vel nisi veniam deprecando impetrauerint, vel ob aliquam causam aliud expediens visum fuerit. Iurasti parere Superiori, scilicet, Nisi excommunicetur; nisi officio priuetur. Iurasti honoris causâ te non processurum alteri, scilicet, Nisi te cogat: cum enim sit in fauorem ipsius, censetur relaxare, dum non vult prior intrare; vel subintelligitur, quantum in te est, vt vult Caietanus art. 7. & Nauarr. numer. 5. Promissisti aliquid absenti cum iuramento; sed nemo iuramentum nomine ipsius acceptauit, vel certe is qui acceptauit, non poterat validè acceptare; non teneris; quia promissio habet hanc tacitam conditionem, Si validè acceptetur.

Mens iurantis spectanda.
Hoc tamen intellige, nisi alia sit mens iurantis, vt si intendat illam tacitam conditionem excludere, tunc enim tenebitur, ne Deum faciat testem falsi; nisi is in cuius fauorem factum est, condonet: vel nisi iuramentum habeat vim voti, aut fiat intuitu pietatis: vt si iures te fore Religiosum. Si enim intendas id Deo promittere, habet vim voti. imò est tacitum votum iuramento confirmatum, itaque Deus illud acceptat, nec potes villo colore resiliire, cum duplici vinculo tenearis. Si autem non intendas quidem promittere, sed solum proponas intuitu pietatis, & vt te in proposito confirmes, apponis iuramentum, non habebit quidem vim voti, quia deest intentio promittendi; tamen necessario seruandum iuramentum, ne Deum facias testem falsi: quia non habet tacitam conditionem, quæ salutatem excludat. cum enim factum sit studio salutis, redundat in honorem Dei: ac prouide interest Dei, propositum illud impleri. quare accedente iuramento, planè confirmatur. Itaque etsi propriè non habeat vim voti, est tamen voto simile. Quod dictum est de tacita conditione, idem dicendum de quavis alia restrictione seu limitatione. Iurasti seruare statuta Capituli, scilicet, Quæ nunc sunt in vigore, &

maioris momenti, seu quæ ex vi iuramenti sunt in usu: non enim se iuramento vult astringere ad minima; neque ad ea, quæ non seruantur, vel si seruentur, non ex religione iuramenti: neque etiam ad statuta futura, nisi aliud intenderit. Iuramentum enim strictam habet interpretationem ob periculum animæ; vt docet Panormitan. in cap. Clericus, de Iureiurando, Siluester Iuramentum 4. q. 2. 3. Iurasti dicere in causa quidquid nosti, scilicet, Si secundum ordinem Iuris dici debet, non autem si occultum sit.

Hæc & similes condiciones in iuramento promissorio sunt expendendæ, vt sciatur eius obligatio. Insunt autem hæc condiciones promissioni cui iuramentum apponitur, interdum ex parte rei promissæ, siue ex dispositione Iuris id fiat, siue ex natura rei, siue ex communi hominum intelligentia vel consuetudine; interdum ex parte ipsius promittentis, qui talem conditionem tacite vel expressè apponit. Numquam autem iuramento appposito huiusmodi condiciones exclusæ censentur, nisi quando ipsum in eum finem apponitur, vt excludantur, ne promissor se per illas ab executione promissionis possit eximere.

D V B I T A T I O V.

Vtrum violatio iuramenti promissorii, præsertim in re parua, sit peccatum mortale.

23
Violatio
iuramenti
in re ma-
gna.

Respondeo, Si promissio sit rei notabilis, violatio iuramenti erit peccatum mortiferum. Est communis sententia Doctorum. Probatur, Quia iurando, quantum in te est, facisti Deum testari non solum te habere animum faciendi, sed etiam te facturum, nisi iustum impedimentum interueniat. Itaque nisi facias, quantum in te est, facis vt Deus falsum testatus sit.

In re parua, an sit peccatum mortale. Sententia Caietani.

Sed difficultas est, si in re parua violetur. Caietanus art 7. distinguit. Vel enim, inquit, res parua est tota materia promissionis, vel pars solum. Si sit tota materia, violatio iuramenti in re parua erit peccatum mortale; quia tota promissio violatur; vt si iuramento promiseris assem, & nihil soluas. Si autem solum sit pars materiæ, erit tantum peccatum veniale; vt si promiseris tres aureos, & vnum assem in solutione prætermittas. Idem tenet Couartuuias lib. 1. variar. c. 1. n. 2. Simili modo distinguit in voto.

Alij generatim docent, si res promissa sit parua, siue ea sit tota materia, siue pars tantum, non fore nisi veniale; Siluester, Iuramentum 4. q. 1. Sotus lib. 8. q. 1. ar. 7. & q. 2. ar. 3. Nauar. c. 12. n. 10. Idem tenet Antoninus p. 2. tit. 10. c. 4. §. 1. Vtraque sententia probabilis est.

Verius est esse peccatum mortale.

Verius tamen videtur, violationem iuramenti in re parua, si seriò promissa sit, nec sit aliquid quod excuset, esse peccatum mortale, siue sit tota materia, siue pars. Ita Gabriel in 3. d. 22. q. 2. conclus. 4. & 7. Tabiena v. Iurament. n. 11. Caietan. in Summa v. Periurium, Fumus eodem, num. 12. Valentia disp. 6. q. 7. puncto 2.

Probatur Primò, Qui rei paruæ promissionem, quæ iuramento confirmauit, non implet, is quantum in se est, facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cum sit magna in Deum in-

iuria: ergo. Maior probatur, quia dum ita iuras, ipso affectu & quantum potes, facis Deum testari te hoc præstiturum: ergo si non præstes, cum possis, facis quantum in te est vt Deus falsum testatus sit. Secundò, Eiusdem rationis est, falsum reddere id, quod Deus antea testatus est, & facere vt Deus in præsentem falsum testetur: atqui hoc est peccatum mortale, siue res sit parua, siue magna; ergo & illud. Tertiò, Homo sub peccato mortali tenetur curare vt sit veritas in iuramento assertorio. idque idèò ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur curare vt etiam in promissorio sit veritas. Solum est differentia, quòd veritas iuramenti assertorij debet esse præterita, & sit speculatiua: veritas promissorij sit futura, pendens ab ipso iurante. Sed hæc diuersitas non facit vt ipse non teneatur pari modo procurare, esseque sollicitus vt verum sit quod iurauit. Quartò, Iuramentum respicit materiam non quatenus est magni vel parui momenti, multum vel parum vtilis homini; sed quatenus vera: ergo ex magnitudine vel paruitate materiæ non debet iudicari eius obligatio, sed ex veritate: atqui omnes veritates sunt eiusdem rationis in ordine ad testimonium diuinum: eiusdem enim rationis est, in re parua, & in re magna falsum testari: ergo eiusdem rationis est, in re magna & in parua Deum testem falsi facere.

Aduerte tamen, non esse peccatum mortale, si putet promissarium non curare rem paruam, & facile condonaturum; modò alioquin paratus sit soluere, si secus esset. quo modò is, qui iurasset dare tres aureos, & in solutione omitteret vnum assem, posset excusari: vel si promissio habeat aliquam tacitam conditionem aut restrictionem; tunc enim iuramentum non violatur vlla ex parte, sed integrè impletur iuxta mentem iurantis.

Petes, Cur iuramenti violatio in re parua potius est peccatum, quàm violatio voti in simili?

Respondeo, Quia in voto spectatur an res sit parua an magna in ordine ad honorem Dei. Si parua, non censetur honor Dei ex violatione voti nisi parum lædi; & sic solum est veniale. in iuramento hoc non spectatur, sed solum curatur vt sit verum quod iuratur; quia Deus adducitur in testimonium veritatis.

D V B I T A T I O VI.

Vtrum iuramentum promissorium metu graui extortum obliget.

Videtur non obligare. Primò, Quia talis promissio est irrita, vel saltem arbitrio promittentis potest in irritum reuocari; vt ostensum est supra c. 17. dub. 6. ergo & iuramentum illi appositum: nam iuramentum sequitur naturam actus super quem cadit. Secundò, Votum tali metu extortum non obligat, vt ostensum est c. 40. dub. 3. ergo nec iuramentum. Tertiò, Tali iuramento deest consensus; nihil enim tam contrarium consensui, quàm vis & metus; vt habetur L. Nihil consensui. 7. de regul. Iuris. Quartò, cap. Quamuis pactum. 2. de pactis, in 6. dicitur: *Pactum, si iuramento, nec vi nec dolo præstito, firmatum fuerit, omnino seruari debet.* ergo à contrario sensu, si vi vel dolo præstitum sit, non debet seruari. Confirma-